

EVANGELIKUS EGYHÁZ ÉS ISKOLA.

Előfizetési ár:

Egész évre . . . 6 frt — kr.
félévre . . . 3 „ — „
negyedévre . . . 1 „ 50 „
Egy szám ára: 12 kr. o. é.

MEGJELEN HETENKÉNT EGYSZER.

Szerkesztő- s kiadó-hivatal: Pozsony, Konventutcza 6 sz. a.

Felelős szerkesztő s kiadó:

TRSZTYÉNSZKY FERENCZ.

Hirdetés ára:

Négyhasábos petit sorként
egyszer közölve 7 kr.,
többször közölve 5 kr.
Bélyegdíj: külön 30 kr.

Tartalom: Nyílt levél fiatalabb ág. hitv. ev. lelkészekhez, az Urban kedves testvéreimhez! (Horváth Sámuel.) — A dunáninneni egyházkerület többségének határozata. (Kund Samu.) — Irodalom. — Külföld. — Vegyesek. — Pályázat. — Hirdetés.

Nyílt levél

fiatalabb ág. hitv. ev. lelkészekhez, az Urban
kedves testvéreimhez!

Longa via per praecepta,
Brevis per exempla.

Előre kijelentem, hogy leczkét tartani nem akarok, mert ilyesmire hivatva nem vagyok, nem is kívánkozom. Egyedüli célom, mielőtt meghaltam tiszta szívből eredő tanácsosal szolgálni, mit úgy hiszem, hogy fiatalabb lelkésztársaim egy közel nyolczvan éves, sok keresztűzön átment öregtől, különösen nagy gonddal járó napjainkban rossz néven venni éppen nem fognak.

Mindenekelőtt forrón ajánlom, hogy Egyházaikat lehető legnagyobb lelkiismeretességgel gondozzák. Megengedem ugyan, hogy azt eddig is tették, de ezután kell, hogy még ennél is inkább tegyék, mert eltekintve attól, hogy erre kiválólag hivatva vannak, az idő is feleltte komoly. Nézzünk csak kissé szét, s mit látunk? hát biz azt, hogy az emberiség tengere zajlik, a világ vajudik, mintha valami csodaszüléshez készülne, mindenfelé csak a nagy készülődések történnek, a szédelgések szintén napirinden vannak. Ily nagyszerű mozgalmakkal szemben mindenki önként beláthatja, hogy kezeit zsebre nem rakhatja, szemet nem húnyhat, magát a kényelem karjai közé éppen nem vetheti, hanem ha az ár által kérlelhetlenül elsodortatni nem akar, az evedző-lapátot idejekorán magának is jól a kezébe kell szorítania. Ajánlom tehát, hogy időről-időre jól kidolgozott, evangyéliom, időhöz mért, közéletből meritett és népszerű beszédek tartassanak. Az előadás élénk, megragadó legyen, mert csak így lehet igazán hatni, hatás nélkül pedig vajmi keveset bír a lelkész eredményezni. A konfirmációra, katechizációra, házassági eljegyzések alkalmával történendő

megbeszélésekre, iskolai tanítás-növelésre minél nagyobb gondot fordítsanak.

A családi látogatást sem tanácsos elhanyagolni, mert éppen a családok körét lesik és keresik a ragadozó farkasok. Ó! az ilyen látogatás dúsgazdag szokott lenni áldásos következményeiben. Ilyenkor van a fiatalabb lelkésznek legjobb alkalmja a háziakat megfigyelni szokásaikban, egymás iránti viselkedéseikben, vallásos buzgalmi tekintetben s őket a legszükségesebbekre baráti, lelkiatyai hangon emlékeztetni. Ilyenkor közeledik ő a családhoz, a család szintén hozzá legjobban. Ilyenkor éled és szilárdul a kölcsönös bizalom legjobban. Aki ezt nem teszi, az úgyszólván ignotus in Izraele, s ha tud is egyet-mást, de mégsem tudja azt, ami a fő kellékeknek egyike. Nem bír azzal a kulcsal, melylyel úgy szólva szabadon nyílik meg a szív. Im így fogom én fel a jól szervezett egyházi gondozást. Ahol már ez megvan, ott a nép élesre patkolt, áll a maga lábán, mint a Sion hegye, nem kér, hanem ad kenyeret, nem széledez ide és oda, hanem tömörül, mint az a legszilárdabb anyagból készült ház. Tehát bizony fiatalabb lelkésztársaim csak rajta! ha élni, boldogulni, s az álláspontot mindvégig biztosan megtartani kívánják.

Ajánlom továbbá, hogy a tüzetes politizálástól lehetőleg tartózkodjanak. Igenis legyen az ev. pap jó magyar hazafi, mert magyar hazában született, magyar király, magyar alkotmánynak a védpaizsa alatt él, istennek javait élvezzi, magyar föld fogja egykoron hamvait is befedni. Ismétlem: legyen jó magyar hazafi. Ez elengedhetetlen kötelesség már annyiból is, hogy hivatalos nyelv nélkül a nemzet nem lehet, mely hazánkban más mint magyar nem lehet, s ha ezelőtt tudtunk latinul tanulni, társalogni, hivatalos teendőinket végezni, mennyivel inkább tartozunk ezen erélyt a magyar nyelv terén kifejteni, hisz egy élő nyelvhez mégis közelebb állunk, mint egy holthoz. Külömben, hogy félre ne ér-

tessem, itt elnyomás felől még csak szó sem lehet, mert hiszen ki tiltja azt, hogy anyanyelven beszélj, vagy írj? Erre nincs eset. Ilyesmi távolról sem tétélezhető fel. Anyanyelv tehát és magyar hazai nyelv egymás mellett szépen megférnek, csak túlozni és elferdíteni nem kell a dolgot, különben az is könnyen megeshetik, hogy haza és felségárulási bűnbe esik az ember, mi éppen nem kívánatos. De tüzetes foglalkozástól a politizálással óvakodjanak, mert ev. pap nincs, nem is lehet ilyesmire hivatva. Erre nem is képezte ki magát. Hagyjuk tehát a tüzetes politizálást politikusoknak, akiknek ez kaptafájuk s ahhoz rendesen is kiképezték magukat. A pap pedig maradjon a biblia mellett, s elégedjék meg az ő szerény állásával. Uni cuique suum, ez így legszebb és legjobb. Végre ajánlom, hogy:

a világi áramlattal szemben erős állást foglaljanak. Világi áramlatot jelezi különösen a fényűzés, nagyzás, élvezeti düh, kéjhajhászat, finom család, sikkasztás stb., mi napjainkban ugyancsak kábit, vakit, hódít és arat. Alig szükséges mondanom, hogy ev. papi állás és ily áramlat két homlokegyenest ellenkező fogalmak. Éppen azért nagyon is a maga helyéu volna ily hidrával idejekorán bátran szembe szállni s azt minden ponton az ev. szellem fegyvereivel lehetőleg visszaverni igyekezni, mert Urunk Megváltónk az önmegtágadást kívánta s azt is határozottan kijelentette, hogy aki vele nincs, ellene van s aki vele nem takar, tékozol az. De a népnél is oda szükséges hatni, hogy az egyszerűségnek arany szabályához alkalmazkodjék, mert amely nép az áramlattal úszik s annak sodró karjai közé vakon oda dobja magát, az ugyan menthetlenül veszve van.

Ime fiatal barátaim! így érzek és gondolkodom én. S midőn e részbeni nézetemet Önök előtt is ajánlólag feltárom, távol minden piszkos érdektől, teszem azt csupa tiszta meggyőződésből s szives szeretetből Önök iránt, mert késő már akkor mikor a fuldoklás előveszi az embert jajveszékelné. Mindég jóval előre kell elhárítani igyekezni a bajt.

Most már határozzanak! mert a választás Önök részén van. Én pedig csendes magányomba visszavonulva, kérem fogom az Istent, hogy a hú munkásokat szőlőjében s éber pásztorokat a nyáj körében mind végig áldja.

Tót-Komlós, 1891. ápril 24-én.

Horváth Sámuel.

A dunáninneni egyházkerület többségének határozata.

A dunáninneni ág. hitv. evang. egyházkerület többsége által hozott azon határozat, hogy „a kerület a zsinathoz követeket nem küld és az egyetemes közgyűlés múlt évi jegyzőkönyvének 37. pontját végrehajthatónak nem találja,“ — bizonyára leverőleg

hatott mindazokra, kik a magyarhoni evang. egyház iránt érdeklődnek és a magyar hazát szeretik.

Azt hittük, hogy az evang. Sion magyar hazánkban az 1791. évi XXVI. t.-cz. meghozatalának jubileumát általános örvendezés között azzal is megtinnepli, hogy 1891-ben egy régóta tervbe vett zsinaton közakarattal s minden tényezőnek jó indulatu közreműködésével megalkotja a magyar evang. egyház felvirulásának s megerősödésének szilárd alapjait: és ime a dunáninneni egyházkerület többsége, egy ugyanazon kerületbeli tekintélyes kisebbség ellenében és saját püspöke ellenében, kit nem régen bizalmával felölelt, kinyilatkoztatta, hogy magyarhoni ev. egyházat nem, csak négy ev. egyházkerületet ismer és mindegyiköket egymástól annyira elkülönített jogkörrel, mely szerint az egyetemes közgyűlés a három többi egyházkerület összhangzó szavazatával, melyhez még a dunáninneni kerület tekintélyes kisebbségének, ha nem is numeráló, de alkotóinál fogva mindenesetre ponderáló votuma is hozzáveendő, sem hozhatna jogérvényes határozatot!

Bevallott okai ezen separatistikus határozatnak ezek: mindazon akadályok, melyeknél fogva az egyetemes gyűlés még 1885. évben a zsinat tartását alkalmoszerűnek nem tartotta és a melyek a kerületet eddigi határozataira indították mindeddig elhárítva nincsenek; a zsinat kellőleg előkészítve nincs; oly fontos kérdésnél, mint a zsinat tartásának kérdése egy kerületnek majorizálását az 1790/91. XXVI. t.-cz. 4. §-ának alapján képzelné nem lehet.

I. Felütöttem az egyetemes közgyűlés 1885. évi jkvét s 50 pontjából kiolvastam, hogy az egyházegyetem a zsinat összehívását tekintettel arra, hogy az egyházkerületek csak a közel-múltban fogadták volt el külön-külön egyházrendszeröket, melyeknek életrevalóságát vagy hiányait a gyakorlat még nem igazolja és tekintettel arra, hogy a zsinat megtartása egyházainkra ismét új terhet róna, — azon idő szerint, tehát 1885-ben sürgősnek nem tekinti.

Mellesleg legyen megemlítve, hogy az egyetemes közgyűlés 1885-ben „az idő szerint nem tartotta sürgősnek; a miből azonban épen nem következik, hogy 1890-ben „ez idő szerint“ sem lehetne az sürgős. Fontosabb, hogy a dunáninneni kerület akkor t. i. 1885-ben nem vonta kétségbe az egyetemes közgyűlés azon jogát, hogy a zsinat tartásának oly életbevágó kérdésében érvényes (mert a dunáninneni egyházkerület többségének szájze szerint való) határozatot hozzon. Nem vonta kétségbe még 1886-ban sem, bár a maga részéről, a dunáninneni egyházkerület akkor is kinyilatkoztatta, hogy a zsinattartást sürgősnek nem tekinti; sőt az egyházegyetem azon jogát, hogy a zsinatot előkészítse, tényleg elismerte az által, hogy tagjai által belement a zsinati előmunkálatok elkészítésébe. Még 1890-ben is némi jó akaratot mutatott, bejelentette, hogy részéről is a zsinati előmunkálatok kidolgozására bizottságot küldött ki.

És most midőn az egyetemes zsinati bizottság, mely a dunáninneni kerület tagjaiból is állott éveken

át, előkészítette a zsinatot, előmunkálatait közrebocsátotta, most midőn ezen előmunkálatokra mindenik egyházkerület (még a többségének vonakodása miatt késedelmes dunáninnyi egyházkerületet sem véve ki) megtette észrevételeit, melyek közkézen forognak s tanulmány, eszmecsere tárgyát képezik: most áll elő a dunáninnyi kerület többsége azon alaptalan kifogással, hogy a zsinat kellőleg előkészítve nincs, és hogy a magyar ev. egyház közgyűlése (a dunáninnyi egyházkerület többségének non placetje miatt) a zsinat összehívását ez idő szerint sürgősnek elismerni feljogosítva nincs!

II. Hozzáteendő, hogy a zsinati bizottság előmunkálata, mely a zsinaton a tárgyalás alapjául ugyan a zsinati bizottság által ajánlatik, az egyházkerületek egyházi rendtartásainak s ezek ide vágó pontjainak kellő figyelembe vételével készült. Az egyes kerületek ezen rendezetei, (mivel az 1791. évi zsinat kánonait közgyűlési határozatokká változtatták át) egymáshoz hasonlíthatnak, mint egyik tojás a másikhoz. Lényegesebb pontban a zsinati előmunkálat sem tér el a kerületek rendszerétől, nem — nevezet szerint a dunáninnyi egyházkerület rendezetétől sem.

Azon akadály, hogy az egyházkerületek csak a közel multban fogadták el egyházi rendszereiket s hogy ezeknek életrevalóságát vagy hiányait a gyakorlat még nem igazolja, bizonyos mértékben fenállhatott 1885-ben, de nem állhat fen 1891-ben. Avagy az egyházi rendszernek életrevalóságát vagy fogyatkozásait a gyakorlat sohasem deríti ki? Mostani alakjában legkésőbbben állapította meg egyházrendezetét a tiszai kerület (1884). És ime ezen kerület már kipróbálta rendezetének előnyeit, fogyatkozásait s a zsinatba bele menni kész, akar! 1880-dik évben készült a dunáninnyi egyházi rendtartás (a másik két kerületé még előbb!) Tíz éve mult el, hogy e szabályzat érvényben van, tehát elég idő arra, hogy intézkedéseinek a gyakorlatban helyes vagy helytelen voltáról véleményt alkothasson magának az ember ha akar, főképp mikor ezen rendtartás (saját bevallása szerint 5-ik lap) „nem akart új alapon új az eddiginél talán tökéletesebb egyházszervezetet felállítani — mire egyes egyházkerület nem lesz hivatva, — hanem a helyenkint már is tetteleg fenáll s életképeseknek és üdvöseknek bizonyult szabályokat egy rendszeres egészbe foglalta s általánosította!“

III. Igaz, hogy a zsinat az egyházaknak új terhet fog okozni, a mennyiben eddig zsinattartási költségeink nem voltak, talán más új terheket is fog róni az egyházakra, egyházi közczélok előmozdítására. Feltűnő mégis előttem, ki a dunáninnyi kerülettől távolabb állok, feltűnő, hogy éppen ez a kerület nyilvánítja az új terhek miatti aggodalmait! Ez a kerület! mely a 4 közül tudtommal egy maga van azon pénzügyi szerencsés helyzetben, hogy mind egyik esperesének, azon felül az idegen iskolákban tanító katechetáknak évenként meghatározott összegű fizetést adni képes. Ez a kerület! mely ez idő szerint azon idő- s korszerűtlen merész gondolattal foglalkozik, hogy tótnyelvű, új középiskolát állít, mely

nem muló, hanem évenkénti s néhány tizedre menő költséget fogna neki okozni, a felruházási tetemes szükségletet nem is említve. Ez a kerület! mely éppen most részesült özv. Kvaczala Jánosné által oly 1000 frtnyi adományban, mely, ha az előttem fekvő hírlapi tudósítást jól értem, azonnal fordítható a püspök által kijelölendő egyházi közczélra, tehát zsinattartásra is! Mert az a tót, ev. gymnasium nem fog felállíttatni sem most, sem a jövőben!

Meglehet azonban, hogy én a távolból a dunáninnyi kerület pénzügyi viszonyait nem jól látom. Megengedem, hogy többségének aggodalmas félelme az új terhektől alapos s hogy egyházai, ezen újabb terheket elviselni nem képesek. Úgyde akkor a dunáninnyi kerület többsége oly szegénységi bizonyítványt állított ki ezen egyházkerületről, a mely bizonyítvány alapján annak életrevalóságát kell kétségbe vonnom. És akkor a zsinat ép ezen kerületre a legégetőbb szükség, hogy mielőbb oly intézkedéseket tegyen, a melyeknél fogva ezen kerülethez új erőket csatol, azt akképp szervezi, miképp a magyarhoni ev. egyház testén életképes tag gyanánt élhessen s működhessek!

IV. Mind a négy egyházkerület rendszere elismeri, hogy mindegyik egyházkerület a magyar ev. egyház testének szerves tagja és azt is, hogy az egyház egyetemes rendezése a zsinat feladata. Félreérthetetlen nyíltsággal vallja ezt a dunáninnyi egyházkerület rendtartása is, melynek 1. §-a így szól: „a dunáninnyi ág. hitv. evang. egyházkerület, mint a magyarhoni ág. hitv. ev. szentegyháznak egyik alkotó része, addig is, míg az utóbbi ügyeit minden irányban közszinatilag rendezné... az itt következő rendtartást állapítja meg.“

De egyik egyházkerület rendszere sem indokolja az egyház egyetemes rendezésének szükséges s üdvös voltát oly megragadó bensőséggel, oly meggyőző érvekkel, mint éppen a dunáninnyi egyházkerület rendtartása, melynek előszavában ez áll: „mai nap, midőn minden bármi kis egyetemen megvannak a maga alapszabályai, melyek utmutatása szerint mozog és működik, egy másfél százezeren jóval több lelket számláló testület, habár a lelkiekben, az isten igéjében oly örök érvényű törvénykönyvet bír is, mely el nem mulik, ha az ég és a föld elmúlnak is, külföldben még sem nélkülözhet oly rendet, melynek magát, éppen a lelki élet annál sikeresebb fejlesztése céljából, mindenki alávetni köteles legyen.“

Csak a „másfél százezeren jóval több lelket számláló“ szavak helyébe kell a jelen évi népszámlálás által a magyar haza területén talált evang. lelkek számát beletenni, hogy e meggyőző okokkal megható s a megdönthetetlen igazság mély alapján álló amaz érvelés a magyar evang. egyházegyetem alkotmányozó zsinatára vonatkozzék!

A szükség érzete indította tehát a dunáninnyi egyházkerületet, hogy egyházrendezetét megállapítsa. Ugyanezen szükségérzet indította a hazai ev. egyetemes egyházat, hogy ügyeit közszinatilag rendezze.

A dunáninneni egyházkerület többsége, ha a zsinattól távol marad, nemcsak a magyar evang. egyetemes egyházhoz lett hűtlenné, nemcsak magyar evang. egyház akar lenni a magyar evang. egyházban, hanem a rendtartásában az önmaga által ünnepelesen vallott, alaposan megokolt elveit is megtagadja.

Annál épületesebb a kerület püspökének egy magyar evang. főpaphoz, kinek hivatalelődei meggyőződésükért üldöztetést, börtönt, gályát szenvedtek, valójában méltó azon férfias, hazafias nyilatkozata, hogy ő e lejtőre nem lép, hanem püspöki hivatalába iktatása alkalmával mondott programbeszédében tett s akkor közhelyességgel fogadott ígéretéhez hiven, hazai evang. egyházunk egységét fentartani kötelességének ismeri, a zsinatban részt vesz s ott egyházunk javára dolgozni kíván!

V. Hogy a dunáninneni egyházkerület többsége az 1790/1. évi XXVI. t.-cz. 4. §-t helytelenül, rosszul értelmezi, arról őt kapacitálni nem kísérlem meg. Miután viselkedése országgyűlési interpellációra adott alkalmat, meg fogja kapni a felvilágosítást onnan, ahol az országos törvényt magyarazzák, illetve alkalmazzák, tehát a legilletékesebb helyről.

Igénytelen nézetem szerint az 1790/1. évi XXVI. t.-cz. 4. §.-a a hazai ág. hitv. evang. egyháznak, önkormányzatának, szabadságának erős védbástyája, mely azt megvédi úgy a kívülről, mint a belülről jövő megtámadások ellen. Megoltalmazza a kívülről támadó erőszak, megoltalmazza az egyház belsejében netán támadó szabadság, az anarchia ellen is, elrendelvi, hogy az evangélikusok azokban, amik a vallásra tartoznak, vallásuk felsőségeitől függenek. Zsinaton kívül a magyarhoni ág. hitv. ev. 4 egyházkerületének legfőbb kormányzó s intézkedő hatósága az egyetemes közgyűlés, mely határozatait szavazás esetén az egyházkerületek szavazatának többsége szerint hozza meg. A zsinat összehívása s előkészítése dolgában az egyetemes közgyűlésnek a három kerület egybehangzó szavazatával, melyhez hozzájárul a dunáninneni egyházkerület tekintélyes kisebbsége élén a kerületi elnökség is, hozott határozata jogerős.

Sem az egyetemes felügyelő, sem a zsinati bizottság, sem más egyetemes egyháztestület nem fogja tekintetbe venni a dunáninneni egyházkerület többségének, mely az egyetemes egyházban törpe minoritás, tiltakozását a jogerős határozat ellen; mert az egyetemes egyház funkcionáriusai az egyetemes egyház törvényesen létrejött határozatainak végrehajtói és nem anarchisták.

VI. És a legmagasabb helyen meg fogják hallgatni a zsinattartási engedélyért jobbágyi hódolattal, őseinktől öröklött hűséggel esedező kérelmünket.

És a zsinat össze fog ülni, ha megtérnek és megjönnek a dunáninneni egyházkerület többségének egyházmegyéi által választott követekkel egyetemben, ha nem jönnek meg, hát akkor ezek nélkül, és Ő cs. és kir. apostoli felségének jóváhagyásával, szentesítésével a magyarhoni ev. egyházban oly ren-

det fog megállapítani, mely ezen vallás mind világi tagjainak, mind egyházi szolgálóinak közhelyesléssel leginkább megegyezőnek fog tartatni; — oly rendet, mely a magyarhoni ág. h. ev. anyaszentegyház fejlődésének, felvirágzásának, belső békéjének szilárd támasza, oly rendet, amelynek keretén belül a hazai evang. egyház vallás-erkölcsi s hazafias missióját zavartalanul teljesítheti.

Mert nem szabad feledni, hogy nem 1791-et, hanem 1891-et irunk, nem felelősség nélküli s a hazán kívül hivataloskodó kormánysszékek, hanem felelős magyar miniszterek kormányoznak a hazában. Nem lehet képzelni, hogy az evangélikusoknak kérelmét ne pártolják a korona tanácsosai, vagy, hogy mivel a magyarhoni evang. egyháznak egy törpe kisebbsége ismert egyéniségek izgatásai folytán talán jónak látja a zsinattól távol maradni, a zsinatnak a hazai evang. egyház felvirágozását s hazafias missióját biztosító, a hazai közérdekkel egyébként sem ellenkező kánonait legfelsőbb helyen szentesítésre nem ajánlanák és ezáltal oly kárhozatos törekvéseket ápolnának, pártfogolnának, melyekért a felelősséget a nemzet, a történelem, az isten ítélőszéke előtt nehéz elvállalni.

VII. És a gyülekezetek? . . . nevezetesen azok a dissidens hivek, kik felizgattatván, félrevezettettek a nyáj természetes ösztönével hamar észre fogják venni, kik az Ur szíve szerint való pásztorok, kik legeltetik őket tudománnyal és értelemmel az evangéliom virányain, a haza földében a törvényes rend mesgyéi közt, — és kik az idegen zsoldban álló béresek, kik elvesztik, a ragadozó farkasok, kik elszaggatják az Ur mezejének juhait és meg fognak térni az egyetemes hazai evang. egyház kebelére, az exlex állapotból, a törvény oltalma alá . . . Nem ugyan mindnyájan . . . Nem t. i. a férgese! . . . Ám legyen . . . annál életrevalóbb, ami megmarad.

Kund Samu.

IRODALOM.

Révész Imre egyházi beszédei. VI. füzet. Ünnepi és közönséges egyházi beszédek. (IV. füzet.) Irta Révész Imre. Kiadta Révész Kálmán, a pápai ev. ref. theol. akad. ny. r. tanára. Budapest, 1890. Kókai Lajos tulajdona. Bolti ára 1 frt 40 kr. Révész Imre egyházi beszédei. VII. füzet. Alkalmi egyházi beszédek. (V. füzet.) Irta Révész Imre. Kiadta Révész Kálmán, a pápai ev. ref. theol. akad. ny. r. tanára. Budapest, 1890. Kókai Lajos tulajdona. Bolti ára 1 frt 40 kr.

*

Révész Imre kiváló lelkész és egyházi író szellemi hagyatékának két utolsó füzete fekszik előttünk, változatos és gazdag tartalommal csatlakozik e két füzet a már megjelent három füzethez, a 3—5-dik füzetekhez. Révész Imre újabban kiadott egyházi beszédeinek harmadik és negyedik füzetét az „Evangélikus Egyház és Iskola“ 1889-ik évfolyamának 24-dik, ötödik füzetét pedig ugyanazon évfolyam 44-dik számában volt annak idején alkalmam e

becses lap t. olvasóinak bemutatnom, ismertetnem. A kritikusnak munkája ezen füzetek figyelmes átolvasásánál is valóban élvezetes volt, több és több oldalról kínálkozóan alkalom Révész Imrében, a kiváló egyházi szónok vagyis inkább író tanulmányozásához. Ugyanazon vallásos szellem és vallásos inlet lengi át ezen beszédek, mint az előbbieket, ugyanazon vallásos lélek sok oldalú tehetségének fénysugarai törnek meg e két füzet holt betűiben, ugyanazon mester vezet önkénytelen a vallás, a biblia gazdag mezején, ugyanazon ihletett kéz gyűjtögeti ennek mezején igazságok és tanulságok képében az erkölcsi virágokat, ugyanazon kéz bonczolgatja az ember fogyatkozásait s mutatja meg az utat, mely a lélek békéjéhez, üdvéhez vezet.

Mindazon ajánló tulajdonokban, melyeket az előbbi egyházi beszédekről megjegyeztünk, az előttünk fekvő egyházi beszédek is teljes joggal osztozkodnak, mégis mintha ezen beszédek alkalmi jellegöknél s azon oknál fogva, hogy idő tekintetben is közelebb állanak a jelenhez, erőteljesebbek volnának az előbbieknél s épen ezen oknál fogva szószéki felhasználásra is — úgy a hogy vannak — alkalmasabbak lennének az előbbieknél, a mi azonban azoknak értékéből alig von le valamit.

Sajátságos vonásként jegyeztem meg e beszédekben, hogy midőn az u. n. felvilágosodás egyháziatlan és vallás-talan szele ellen nemes haragnak tüzével küzd, érzékenyen érinti a lelkészeket, lelkésztársakat is. Például a VI. füzet 66-dik oldalán: „az egész világ... az aranyborjú körül sűrög-forog és tánczol s ott vannak még a Leviták és az Áronok is.“ (V. beszéd: A gonosz hajdan és most.) Ugyanazon füzet 9-dik beszédeben (lelki siket-némák korunkban) a 114-dik oldalon „... óh fájdalom! a Sion őrei, magok, mondom a Sion őrei, egynémelyik ponton egészen siket-némák ká lettek.“ Honnét e vád? Hűtelen, megbízhatlan örökösre képtelen örökre nem kell bízni a Sion őrizetét. Így a 109-dik oldalon a vallástánításról így nyilatkozik: „Iskoláinkban a vallásos oktatás és nevelés hangja az időkhöz képest rendkívül lanyha, erőtelen és hatás nélküli...“ Persze, persze; e becses lapok folyó évi 15-dik számában is be lett mutatva igen sok közül egy tanulságos eset. Hirdetjük, hogy a vallástánítás nagyon lényeges, de azon consequentiát, hogy mi lelkészek mint erre leghivatottabbak magunk tanítsuk a vallást, nem igen akarjuk még most levonni.

A VI-dik füzet XI-dik beszéde a hamis sáfárról, Jézusnak ezen kétségkívül egyik legnehezebb példázatáról elmélkedik. Mikor olvassuk ezen beszédet, úgy érezzük magunkat, mintha söppedékes talajon, veszedelmes helyen járnánk, hol igen könnyen baj érhet. Az ember csaknem visszafojtott lélekzettel olvassa a fejtegetést, várva a vég-eredményt; a kíváncsiság erősödik, fokozódik a mint tapasztalja, hogy találó kifejezésekkel, ügyes fordulatokkal kerül ki a példázat tárgyával való összeütközést, míg végre a fejtegetés második részében összeütközésbe jut az erkölcsi elvvel: „Az Idvezítő már arra inti azokat, a kik ily úton (t. i. nem igaz úton) lettek gazdagokká, hogy a hamisan gyűlt vagyont fordítsák jótékony, nemes czélokra.“ Isten

ments!... soha! Ennek kimondásával sanctionálnók a bűnt s a „finis sanctificat media“ jezsuita elv kelezésébe jutnánk.

Bizonyos, hogy Révészt a hibás exegesis tévesztette meg; tartalmi exegesis helyett az alakra építette ezen téves nézetet. Bizonyos, hogy ezen példázatban ügyességről, okosságról van szó, mely Istenfiainak, a keresztényeknek az erkölcsi jó keresésében ajánltatik s az erkölcsiből egy porszemnyit sem lehet és szabad lealkudni. Az ilyen vagy-hoz legalább is bűnbánattól teljes végrendeletet kellene csatolni! A Judás pénzen a zsidók, a mint tudjuk, temetőt vettek a jövevények számára, de ezen alapítványban Júdásnak semmi része nem volt.

A VI-dik füzet 13-dik beszéde „Háború idején“ erősebb politikai színezetű mint a menynyire lelkésznek hivatalos állásánál és tisztjénél fogva mennie szabad. Hátha rossz prófétának bizonyul? Hátha a gyülekezet kisebb vagy nagyobb része másként van politikailag meggyőződve? Ne vigyünk a szószékre olyan dolgokat, — politikát — a melyekről vitatkozni lehet, melyek a gyülekezetet esetleg megosztatják, hanem a melyek a szent igazság iránt való szeretetben egyesítenek. Ezen beszédben t. i. a boszniai occupáció van ellenzéki hangon elítélve. A háborút elítéljük — a szószéken is — általában, de specialisan egyet elítélni nem lehet a lelkész hivatása.

A VII-dik füzet alkalmi egyházi beszédek tartalmaz. mint az előbbi füzetbe úgy ebbe is 13 beszéd van felvéve. Az 5-dik beszédben itt ismét találkozunk egy erős kritikai megjegyzéssel „ha nem is szerzője (t. i. Dávid) a zsolotároknak.“ Hogy az ilyen kritikai megjegyzésnek menynyiben lehet helye az egyházi beszédben, azt volt alkalmam az előbbi ismertetések egyikében megjegyezni. A 10-dik a presbiterek köteleességeiről szól; classikus idézet e beszéd végén Pál apostol szava: Én római polgár vagyok; alkalmazásban: Én presbiter vagyok.

A 13-dik beszéd beköszöntő Debreczenbe, a 12-dik pedig Révész utolsó egyházi beszéde, hattyú dala.

Ilyen megkapó apróságokat számosat lehet közölni az előttünk fekvő beszédekből, de akkor a beszédeknek nagyon is részleges — bár háladatos és méltó ismertetésébe kellene átmennem. Befejezem vázlatos ezen ismertetést azon óhajjal; minél szélesebb körben folytassa boldogult Révész, szellemi hagyatékának ezen bizonyára csak töredékét képező egyházi műveiben azon evangelisáló munkát, mely az Úrnak akaratjából bekövetkezett halálával egy év tizedje megszakadt.

— s.

Szent beszédek gyűjteménye tót nyelven. A mint a „Cirkevnie Listy“ ez évi első számában jelezve volt, miről e lapban is ntű szerkesztő úr szíves volt megemlékezni, több lelkésztársam közreműködése mellett hozzáfogtam egy évfolyam evangéliumi textusokból tót nyelven szerkesztett szent beszédek kiadásához. Nekem úgy látszik, hogy erre szükség van: vajlon a látszat való-e, vagy nem, legjobban fogja mutatni: lesz-e a műnek kelteje? s ettől fog függni netaláni folytatása

Midőn a tisztelt lelkésztársakat és mindazokat, kiknek ily műre szükségük van, vagy lesz, előfizetésre felkérem, a mű tartalmára nézve csak azt jegyzem meg, hogy sem én, sem munkatársaim az egyes szent beszédek szerkesztésénél távolról sem gondoltunk arra, hogy azok valaha

sajtó alá kerüljenek, a mit prédikálunk, azt adjuk! és hogy mindnyájan prédikálásunknál nem akarunk tudni egyebet csak a Jézus Krisztust, a ki megfeszítettetett.

Már ez alkalommal is köszönetemet mondom mind azon tisztárs uraknak, élükön főt. Zelenka Pál püspök úrnak, a kik engem szeretetteljes buzdításukkal támogattak; azoknak pedig, kik a mű ára s kiadási ideje felől kérdezősködtek, feleletem az: hogy ára fűzve 2 frt., kötve 2 frt. 40 kr. Gyenge szemeim, melyek sok irást s olvasást nem tűnnek és a nyomda túlterhelhetése okozák, hogy a mű csak június végén vagy július elején jelen meg.

Szíves megrendeléseket és előfizetéseket az alulírott-hoz kérem küldeni.

Pongyelok p. Nagy-Szuha (Gömör megye) 1891., április 24.

Bodický Mihály, lelkész.

A felebaráti szeretet a zsidó etikában, írta dr. Venetianer Lajos. Kétszeres örömmel üdvözljük alig ébredező vallástudományi irodalmunk minden jelenségét, s így szerző művét is, mely ékes irányával s élénk előadásával kiválóan alkalmas arra, hogy magasztos tárgya iránt szélesebb körben érdeklődést keltsen. Csak az kár, hogy a feltett kérdésnek, s a felhasznált argumentumoknak formulázásában nem volt praecizebb. Szerző czáfolja Schopenhauert (!), a ki (Parerga 1, 138) Palaestina elfoglalását oly rablásnak és gyilkolásnak bélyegzi, melyhez Attilának s Dsingis Khanak hadjáratai nem is hasonlíthatók (25. l.); a szentírás által Palaestina elfoglalásáról elbeszél harcok történeti valóságában a szentírás sérthetetlen igazsága miatt távolból sem akar kétkedni (26. l.), s a krónikákra hivatkozik annak bizonyítása végett, hogy Salamon idejében 153,600 idegen tartózkodott az országban! Szerző előtt — műve után ítélve — a zsidóság ismeretére nézve a szentírás (= a törvény; a profétákra nem hivatkozik egyszer sem) és a Talmud egyenlő értékű források; de mégis bizonyos röstelkedéssel ismételve tiltakozik az ellen, hogy valaki a zsidóságot egyedül a szentírás alapján ítélje meg (29. l.); ez szerinte megbecsülhetetlen szándékos tévedés volna (17. l.). E nyilatkozata leginkább meghökkenti az olvasót, s nem hisszük, hogy szerző annak jelentésével tisztában lett volna, mikor azt leírta. A t. szerzőnek nem kell félnie, hogy valaki szánakozó gúnymosollyal nyilatkozik a szentírás szűkkeblűségéről (29. l.); de kár, hogy rá nem mutatott azon teremtő eszmék és gondolatok egynémelyikére, a melyek az ó-testamentom utáni zsidóságnak sajátos termékei, s a melyeknek szempontjából és mértékével ő a zsidóságot megítéltetni kívánja. — Még egy pontot említek fel, a melyhez egy kérést is csatolnék. A tudós szerző műve 14. lapján a szeretetről egészen 1. Kor. 13, 4. 5. savaival beszél. Mivel az új-testamentom egyes helyeihez a Talmudban számos párhuzam van, e szavak olvasásánál arra gondoltam, hogy szerző innen idéz. Föltéve, hogy a dolog így van, nagyon lekötöleznék a lapok olvasóit, ha megnevezné a helyet, mely eddig tudtommal az exegeták figyelmét elkerülte. Akkor el lehetne döntené azt is, hogy melyik az eredeti.

K Ü L F Ö L D.

A német jezsuita-mozgalom. A papismus mindig céltudatosan működött és működik. Minden korban megtalálta az eszközöket arra, hogy saját hatalmát megalapítsa és súlyát éreztesse a népek millióival úgy, mint azok fejedelmeivel. Akár a vallási, akár a társadalmi téren minden szabadabb nyilatkozást alapjában igyekezett elnyomni, mert az az ő hatalmát sőt létét fenyegette.

A század elején támadt általános szabadelvűség nagyon megviselte a fekete sereget s megbénította mozgásukban a sötétség harczeit s a század folyamán többször szenvedtek vereséget. De ha az általános irány nem kedvezett is a papismusnak, nem maradt tétlen: visszaállította a jezsuita rendet, egyházuk legerősebb bástyáját, — fanatizálta a népet, — szervezkedett — de nem reformált semmit, mert az egyház uralja azt a jezsuita elvet: sint ut sunt, aut non sint, — s végül az ő szokásos fegyverét a külső, szemre való csillogást nevelendő kivitte azt, mit legmagasabb korában se valósíthatott, meghozta a „szükség dogmát”: körülvette a mennyei Isten földi helytartóját az isteni tulajdonságok egyik legszebbikével, a csatlakozhatlanság glóriájával.

Az általános béke idején, mikor az államok úgy, mint az egyesek nem a belsőre, hanem inkább a külsőre fordítják figyelmüket, midőn a szervezkedés, a megerősödés munkálásában a belső, vallásos élet mintha a teljes közöny leple alatt nyugodnék: ügyes taktikával felhasználják a helyzetet s lassan-lassan, óvatosan, de a siker biztos reményével haladnak céljuk felé, tért foglalnak, befolyásolják a befolyásosakat, majd intőzőkké válnak s bizony nem rajtuk múlik, ha a középkor sötét vallásos viszonyai meg nem újulnak.

Európa bármely államát tekintjük ugyanazon kép tárul élénk. A szabadszellemtől megébénített, de — sajnos — le nem győzött s a még mindig a multban élő rémalak felütötte fejét: a pápások szervezkednek, mozognak. Jól mondja Nippold, hogy „egy nagy nemzetközi összefüggés az, melynek keretében a jezsuita zászlónak németországi nyilvános kitézése jelentkezik. A legnagyobb világi államférfi politikája is csak nemzeti, csak egyedül a ma ismét előttünk lévő, a jezsuiták által űzött pápás politika a nemzetközi, a mely igen ügyesen tudja egyik tartományt vagy népet a másik ellen latba vetni.“ És sajtáságos tény, hogy valahányszor a papismus erős megtámadásnak volt kitéve, mindig a szerzetrendek, s különösen a reformáció idejében — tehát alapítása óta mindig — a jezsuiták voltak azok, kik a szabad irányzatok ellenében legjobb eszközül álltak a pápa és csuhás seregének szolgálatára. — Ha csak a magyar történelmet nézzük is, láthatjuk, hogy mikor a római egyház már végveszélyben állt, úgy Magyarországon, mint a kapcsolatos Erdélyben a jezsuiták voltak azok, kik a római egyház dűledező épületét nemcsak alátámogatták s az összeroskadástól megóvták, hanem az ellenfélnek: a felvilágosodottságnak rombadöntött omladékaira fel is építették.

S midőn a történet mindenütt olyan ékesen szól ellenük, mégis akadnak nálunk is, kik befogadják őket, sőt a művelt, protestáns Németországban vannak, kik nyíltan követelni nem átallják, hogy haladásuk kerekébe a jezsuita

láncot akarnák s hátráltassák a műveltség terjedését; kiszolgáltassák a népet az igaz vallás és tiszta erkölcs legnagyobb ellenségeinek; hogy a protestantismus megtagadvá háromszázados fejlődését s földadva létjogát elismerje, hogy a katholicismus nélkül gyöngye megküzdeni az étellel s a kebelében támadt túlzó áramlatokkal; szóval társuljon a jezsuitákkal!

Nem első ez a kísérlet. 1872-ben a jezsuita törvény megalkotásánál a birodalmi gyűlés egy harmada a jezsuiták behozatala mellett szavazott. Akkor tehát elbuktak. A kérdés most ismét fel van vetve. A képviselőház asztalán vegyesen fekszenek a kérvények a jezsuiták mellett és ellen. Mert a mint a hirhedt néhai Windthorst vezetése alatt álló centrumpárt a jezsuiták érdekében minden követ megmozgatott: úgy ellenök is azonnal hatalmas mozgalom indult meg s több százezer aláírás ment be a jezsuiták ellen. Az újságok cikkein kívül röpiratok fölös számmal jelentek meg s a híres Beyschlag és Nippold s a lipcsei lelkésztanár Rietschel is siettek tollat fogni, hogy olcsó füzetkében úgy a népet, mint a sajtót tájékoztassák a kérdés lényegéről. Azonkívül a kathedrákról és a felolvasó asztalok mögül is mindenütt fölhangzott a tiltakozó szó.

Lássuk a német jezsuita kérdést az említett röpiratok alapján s kezdjük a szemlélést Rietschel munkáján, mely valláserkölcsei szempontból vizsgálja inkább a kérdést. Tulajdonképen buzdító szózat az a szászországi protestansokhoz, hogy ők is csatlakozzanak a tiltakozáshoz. Ugy látszik, hogy Szászországban talán a r. k. vallású uralkodóra való tekintetből nem igen mozogtak idejekorán s ez indította Rietschelt egy fölolvasás tartására, melyekben tényleg szemükre is veti a szászoknak, hogy míg Würtembergben magában csak karácsonyig 100,000 aláírást tartalmazó 683 drb. kérvény adatott be a kormányhoz, addig ők nem is mozognak. Idézi a szász törvény idevágó szakaszát is, mely világosan kimondja, hogy a jezsuiták az ország területén nem tűrhetők meg. Bizonyítgatja azt is, hogy a jezsuiták ellen beadandó kérvény nem a r. k. polgártársak ellen irányul s a felekezeti békés együttélést nem veszélyezteti. Ő r. kath. polgártársaival békében és szeretetben akar együttélni mindaddig, míg azt nem mondják, hogy „mi is jezsuiták vagyunk.“

Hogy pedig a jezsuiták ellen jogos, sőt követelt a fellépés, azt a rend keletkezésének s alapelveinek és tanainak rövid, de gyakorlati ismertetésével igyekszik megvilágosítani. Egyetlen forrást se használ munkájánál, mely vagy egyes jezsuita, vagy legalább is r. k. kézből nem került ki.

Az 1536-ban Loyola Ignác által alkotott s 1540-ben megerősített rendet, mely a legszentebb nevet bitorolja, a többi rendeknél kevésbé kifejlesztett engedelmisség tette nagygyá, hatalmassá. Ignác az engedelmisségnek három fokát különbözteti meg. Az első a parancs egyszerű teljesítése; ez tehát még nem erény. A másodikon a felsőbbség parancsát föltétlen isteni parancsnak ismerik el. A harmadikon az alárendelt megtartja saját éniségét s akaratával és értelmével együtt teljesen beolvad a felsőbbség egyéniségébe. Ezen a vak engedelmisségen épült fel s állt a jezsuiták társasága s ez tette azt világtörténeti jelentőségűvé. Ezen engedelmisség begyakorlására valók az exercitia spiritaliák. Ez által a rend mintegy pyramis

végződik be a generalisban, kinek könnyű a világ bármely pontján élő jezsuitát ily módon igazgatni.

Főcélja a rendnek a pápa által megszemélyesített keresztyénség, tehát a r. k. egyház érdekében szóló harc, azért ők tulajdonképen a római pápa érdekében annak ellenségei s első sorban a protestantismus ellenében hadi szolgálatot végeznek. Felveti Rietschel a kérdést, hogy ugyan a reformatió ellen alkották-e ezt a rendet, vagy nem? Ő nemmel felel, mert még akkor Loyola nem ismerhette a reformatiót. Igaz, de mikor megalkotásához hozzáfogott 1536-ban, már akkor nagyon ismerték azt mindenütt, s a pápa által adott megerősítésben meg világosan ki van mondva, hogy a rendnek hivatása az eretnokség elleni harc. Egész szereplése is ezt igazolja.

Majd áttér a jezsuita morálra s igen hosszasan foglalkozik vele. Moráljukat „az erkölcsi lanyhaság, a hazugság, a paráznság és bűnök iskolájának“ nevezi. Idézeteit, melyeket a probabilismus, a reservatio mentalis, a hatodik parancs értelmezése és a „cél szentesíti az eszközt“ elvnek ismertetése érdekében felhoz, nagyon ügyesen válogatja meg s az egész munka minden sorában a tántoríthatlan sőt talán inkább tántorítani óhajtó erős protestans öntudat lüktet. Nem vélek vele mulasztást elkövetni, ha tárgyalását itt nem követem, mert hiszen a jezsuita morált még a nép is minden rétegében eléggé ismeri. Sőt igaza van Rietschelnek, hogy sokkal több jezsuita van az emberek közt, mint gondolnók; mert a jezsuita gondolkodás áthatotta már az egész társadalmat.

De nehogy e dögvész a közvetlen forrásból származva mételyezze meg a nép életét, a kormánynak kell gondoskodnia róla, hogy az eltávolíttassék. „Azért fordulunk az államhoz, hogy az népünket, a míg csak lehetséges, a népéletnek e megmérgezésétől minden eszközzel óvja meg.“

De az államnak önmaga iránt is kötelessége, hogy őrizkedjék a jezsuitáktól, mert „az állam a hazugságok és csel fogások oly rendszerének nem adhat magában létjogot“, s a kiknek ez országuk se hazájuk, azok az államban államellenes új államot alkotnak, miáltal veszélyeztetik az anyállam létét. A németét annál inkább, mert az protestáns is. A történet bizonyítja, hogy öntudatos államok nem tűrték meg a jezsuitákat s a kath. államok eddig húszszor, a protestansok hatszor üzték ki őket s jelenleg Német, Francia, Olaszország és a Schweicz nem engedi be.

Végül a „mondják“ nagyhatalmat tárgyalja. Mondják, hogy a socialisták ellen minden valláserkölcsei hatalmat fel kell használni. Erre nézve csak Belgium példájára utal s Bismarck szavait idézi: „ha ma bejönnének a jezsuiták, még ma a socialismus élére állanak.“ — Mondják, hogy tudós ember van köztük. Tagadhatlan, sőt Secchi a csillagászat terén nagy tekintélyre is tett szert. — Mondják, hogy köztük igen sok mestere lehetne a tiszta erkölcsnek s így valódi áldás a népéletben. Hogy nagyszerűen tudnak tettetni, az tény, de ki lát a vesékbe? — Hivatkoznak történeti nagy nevekre, kik a jezsuitákat pártolták. Ez mitse bizonyít, ha pl. egy csatlakozhatlan pápát, tudós biborosokat és a népek millióit állítjuk velük szembe. Mondják, hogy a jezsuitákat szellemi fegyverekkel kell legyőzni. Banalis frazis. Hogyan lehetne szellemi fegyverekkel harcolni azok ellen, kiknek fegyverei sötétben vannak elrejtve, kik akna

munkát végeznek? — Mondják: szegyenletes, hogy a protestantismus megijed a maroknyi jezsuitától, kik Ausztriában, Belgiumban és a németországi jezsuita állomásokon összesen csak 2800-an vannak. Nem szabad azonban felednünk, hogy ezek mind generalisok, kiknek tábora láthatatlan és mérhetetlen. — Mondják, hogy ha a kivételes törvényt a socialistákra nézve eltörölték, el kell törölni a jezsuitákra nézve. Lehetetlen egy titkos és általánosan zavarónak ismert társulatot olyan tekintet alá venni, mint a népnek egy félrevezetett osztályát.

A folyó évben lesz Loyolának 400 éves születésnapja. Ekkorra akartak a jezsuiták valami hatalmas jubileumot, győzelmi ünnepet ülni, mely felelet lett volna a Luther ünnepre, de már aligha lesz olyan, amilyenek szerettték volna.

Borgia generális azon mondásával zárja szavait: „ha kutyákként üznek el, sasokként fogunk visszatérni.“ De bizony jobban illik rájuk a vakondok és róka, mint a sas képe. S nem szabad visszatérniök; legkevésbé sasokként; mert Németországban csak egy sas uralkodhatik: a német birodalom sassa.“

Raffay Sándor.

(Folytatása következik).

VEGYESEK.

— Kevés előfizető és sok hátrálék, — nagy igények és kicsiny pártolás mellett nagyon bajos fenntartani a lapot!

Évnegyedes előfizetőinket előfizetéseik megújítására, a hátralékosokat tartozásaik törlesztésére kéri a szerkesztő-küldő.

— Király ő felsége a henczkői (gömöri esperesség) ieánygyülekezetnek iskola-építési célokra 100 forintot adományozott.

— Vay Miklós báró koronaőr, a főrendiház elnöke, a tiszánineni ev. ref. kerület főgondnoka április hó 29-én ülte meg 90. születésnapját. — A hazafiúi erényekkel ép ügy, mint vallásos hitbuzgósággal mindenkifölött kimagasló s mindenek által mélyen tisztelt férfinak, a protestáns szellem és érdekközösség szent érzetéből folyólag, mi is e helyen meghozzuk üdvkivánataink szerény, de tiszta adóját. — Tartsa meg a kegyelem ura e bölcs aggot, e nemes fenkölt szellemű férfit a hazának: egyházának és a protestantismusnak!!

— A Magyar Protestáns Irodalmi Társaság a közgyűlés határozatából a következő pályakérdésre ismételten pályázatot hirdet: „Adassék elő az idevonatkozó források és adatok kritikai felhasználásával Szegedi Kiss István 1543—1553-ig terjedő reformátori működése, különös tekintettel működési helyének megállapítására.“ A nyertes mű jutalma a nt. Szóllósy Antal makói ref. lelk. úr által kifizetett 100 frt aranyban. A jutalom a társai közt viszonylagosan legjobb műnek is azonban csak az esetben adatik ki, ha az a Prot. Szemlében való kiadásra is méltónak ítéltetik, amikor a jutalmazott mű még a szokásos tiszteletdíjban is részesül. A pályaművek idegen kézzel írva, befűzve, lapszámozva és jeligés levéllel ellátva 1892. decz. 31-ig küldendők be a Magy. Prot. Irod. Társ. Titkárához (Bpest, IX. Csepelrakpart 7. sz. II. em.) Budapest, 1891 ápril. hó. Kenessey Béla titkár.

— A nógrádi ev. egyházmegye esperese nt. Svehla János és felügyelője nt. Laszkáry Gyula urak a kebelbéli népiskolák állásáról közvetlen meggyőződést szerzendők, a folyamatban levő vizsgálatok alkalmával bejárják az esperességet. — Legközelebb a felsőnógrádi egyházakat

látogatták, u. m. Ozdint, Cseh-Brézót stb. — Igazuk van, az esperességek kormányzói legjobb, ha saját szemökkel látnak, saját tapasztalataik alapján ítélnék s cselekednek.

— Egy kis statistika. Leopoldiánum tőkéjéhez 1878—1890. járultak: Tiszai kerület 4061·55 frt. Bányai kerület 3953·79 frt. Dunántuli kerület 3724·41 frt s legkevesebbet adott a Dunáninenni kerület 2054·46 frt. Az összes esperességek között legnagyobb összeggel járult a kis Zólyomi esperesség 659 frt 74 kr.; legkevesebbet 27 frt 50 kr. adott a zalai esperesség az összes egyházak közül 110 van a mely 1877 óta egy krajczárt sem áldozott e célra. Ha minden esperesség annyit adott volna a Leopoldiánumra, mint a zólyomi esp. egyházai, akkor nem huszezer de száz-ezer forintokról beszélénk ma és ha mindenik annyit ad, mint a nyitrai esperesség egyházai, akkor nem volna egy krajczárunk sem. Az alapítvány vagyonának kimutatása kezdettől fogva a mai napig igen tanulságos képet tár elénk: nyilván való belőle, hogy a szegénység nem egyedüli és nem is a legnagyobb baja egyházunknak, mert nem egy szegény esperesség egy maga többet adott, mint 5—6 gazdag esperesség. Nagyobb baj a szegénységnél az egyháziatlan közöny.

—gy.

— Gyász eset. Csernák Gusztáv grinádi ág. hitv. ev. lelkész f. év ápril 29-én hirtelen elhunyt s május 1-én eltemettetett. Nyugodjék békében!

PÁLYÁZAT.

A brassói ág. h. ev. magyar egyházmegyébe kebelezett Hosszúfalu-Fürészmező ág. h. ev. egyházközség papi állomására pályázat hirdettetik. Javadalom: 1) lakás, melyhez két szoba, konyha stb. tartozik; 2) évi 500 frt készpénz; 3) két drb. összesen 476 □-öl területű szántó és 2 hold legelő haszonélvezete; 4) stóla-jövedelem, mintegy évi 50 frt.

A pályázni óhajtok kellően felszerelt kérvényei f. évi május 10-ig (esti 6 óráig) alúlirott főespereshez küldendők be.

Kelt Brassóban 1891. ápril 18-án.

Az egyházmegyei elnökség:

Moór Gyula,
főesperes.

Rombauer Emil,
felügyelő.

Hirdetés.

Arleszállítás.

Statistikai tanulmányok
a magyar protestantizmusról.

Irta dr. Bartha Béla
eperjesi jogtanár.

Különlenyomat a „Protest. Szemle“ 1890 iki folyamából. Nagy 8-adrét, 165 lap. Ezen, a protestáns sajtó által uttörőnek jelzett munkát a nagyobb elterjedés biztosítása végett az eredeti egy forintnyi ár helyett **60 krért**, bérmentesen 70 krért küldi meg a szerző Eperjesen, vagy Hornyánszky Viktor akadém. könyvkereskedő Budapesten.